

ที่ สค 0001/ 452

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
128 อาคารพญาไทพลาซ่า ถนนพญาไท กทม. 10400

๗ มีนาคม 2550

เรื่อง ผลกระทบของการพิจารณาคดีต่อเนื่องต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรม

กราบเรียน นายกรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง "ผลกระทบของการพิจารณาคดีต่อเนื่องต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรม"

ด้วยสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาคดีต่อเนื่อง โดยคณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล ได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับภูมิภาค 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งเป็นการระดมความคิดเห็นจากผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และประชาชนผู้สนใจ ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาวิธีการและแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขปัญหาการพิจารณาคดีต่อเนื่องให้เกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมและอำนวยความยุติธรรมต่อประชาชนและสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น คณะทำงานฯ ได้รวบรวมข้อมูลจากการจัดประชุมดังกล่าว และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เพื่อทำเป็นรายงานการศึกษาเรื่องการพิจารณาคดีต่อเนื่อง

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในคราวการประชุมครั้งที่ 3/2550 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 8 กุมภาพันธ์ 2550 ได้พิจารณารายงานการศึกษาเรื่องการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ดังกล่าว และมีมติให้เสนอความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี เรื่อง ผลกระทบของการพิจารณาคดีต่อเนื่องต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรม โดยมีสาระสำคัญของข้อเสนอแนะ 5 ด้าน ได้แก่

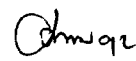
1. การพิจารณาคดีต่อเนื่องแบบเว้นวรรคเป็นช่วง
2. การปรับระบบงานเกี่ยวกับพยาน และการนัด
3. การปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา
4. การเลื่อนพิจารณาคดี
5. การประชาสัมพันธ์ระบบการพิจารณาคดี

(โดยมีรายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย)

/ จึงกราบเรียน...

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นสมควรขอได้โปรดนำเรื่องดังกล่าวประสานงาน
กับสำนักงานศาลยุติธรรมต่อไป และผลการพิจารณาเป็นประการใด ขอได้โปรดแจ้งให้ทราบในโอกาสแรกด้วย
จะเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(นายโคทม อารียา)

ประธานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โทร. 0-2612-9172, 0-2612-9222 ต่อ 227

โทรสาร 0-2612-9179-80

ความเห็นและข้อเสนอแนะ

เรื่อง ผลกระทบของการพิจารณาคดีต่อเนื่องต่อสังคมและกระบวนการยุติธรรม

๑. ความเป็นมา

ในปัจจุบันมีประชาชนที่ถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดีจำนวนมากที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม บางคนถูกคุมขังเป็นเวลาหลายปีจนกระทั่งเสียชีวิตในห้องขัง หรือบางคนถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดแต่ไม่มีพยานหลักฐานที่จะประกันตัวระหว่างรอสู้คดี ก็ต้องจำยอมถูกคุมขังต่างๆ ที่ตนเองไม่ได้กระทำความผิด ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะมีสาเหตุมาจากความล่าช้าในการพิจารณาคดี ความล่าช้าดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้มีความผิดจำนวนมากไม่น้อย เช่น คดีเชอร์รี่แอน ที่ใช้เวลาในการพิจารณาคดีนานถึง ๗ ปี (พ.ศ. ๒๕๒๙ ถึง พ.ศ. ๒๕๓๖) ซึ่งทำให้ผู้บริสุทธิ์จำนวน ๔ คน ต้องถูกคุมขังเป็นเวลานาน ในจำนวนนี้ ๑ คนเสียชีวิตระหว่างถูกคุมขัง และอีก ๒ คนเสียชีวิตหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องคดีได้ไม่นาน

ในอดีตมูลเหตุแห่งความล่าช้ามาจากระบบของศาลยุติธรรม ศาลจะกำหนดนัดสืบพยานไว้หลายคดีในแต่ละวัน สำหรับคดีส่วนใหญ่ศาลไม่สามารถสืบพยานให้เสร็จสิ้นได้ในคราวเดียว จึงต้องกำหนดให้มีการสืบพยานนัดใหม่ในเวลา ๒ - ๓ เดือนถัดไปและต้องนัดหลายๆ ครั้งห่างกันออกไป ทำให้การสืบพยานหลักฐานในศาลต้องทำทีละชั้นหรือทีละส่วน จึงมีการเรียกระบบนี้ว่าเป็นการนัดพิจารณาคดีทีละส่วน (Piece - meal Trial) ช่วงเวลาของการสืบพยานตั้งแต่นัดแรกจนสืบพยานเสร็จจะใช้เวลานานหลายปี บางครั้งมีการโยกย้ายสืบเปลี่ยนผู้พิพากษาก่อนคดีจะแล้วเสร็จ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นที่มีต่อการวินิจฉัยชี้ขาดคดีของศาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๑ ได้บัญญัติถึงความรวดเร็วในการพิจารณาคดีว่า "ในคดีอาญา ผู้ต้องหาหรือจำเลย ย่อมมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม" มาตรา ๒๓๖ บัญญัติว่า "การนั่งพิจารณาคดีของศาลต้องมีผู้พิพากษาหรือตุลาการครบองค์คณะ และผู้พิพากษาหรือตุลาการซึ่งมิได้นั่งพิจารณาคดีใดจะทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยคดีนั้นไม่ได้ เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ" และบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๓๕ บัญญัติว่าในวาระเริ่มแรกมิให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๓๖ มาใช้บังคับกับการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรม แต่ต้องดำเนินการเพื่อให้การเป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกิน ๕ ปี นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ประธานศาลฎีกาและเจ้าหน้าที่สำนักงานศาลยุติธรรมได้ไปศึกษาดูงานการพิจารณาคดีต่อเนื่องติดต่อกันทุกวันของประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อประโยชน์ในการจัดทำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องของไทย โดยได้ทดลองใช้ระบบดังกล่าวเป็นการนำร่องกับศาลจังหวัดนครปฐม ศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา หลังจากนั้น

ได้พัฒนาปรับปรุงจนเป็นระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องแบบศูนย์รวมวันนัดในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามก็ดีย้ายอื่นในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ อัยการ ทนายความ ตำรวจ และประชาชนที่เป็นคู่ความได้รับผลกระทบและบางครั้งไม่ได้รับความเป็นธรรมจากระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องดังกล่าว

คณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชนและธรรมาภิบาล สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาคดีต่อเนื่อง จึงได้แต่งตั้งคณะทำงานเกี่ยวเนื่องเพื่อศึกษาวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องให้เกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรม และอำนวยความสะดวกต่อประชาชนและสังคมส่วนรวมมากยิ่งขึ้น สมมติเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๗๕ วรรคแรกซึ่งบัญญัติว่า “รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย คຸ້ມครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน”

๒. การดำเนินงาน

คณะทำงานฯ ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารบทความและผลงานวิจัย รวมทั้งได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพิจารณาคดีต่อเนื่องเกิดผลกระทบต่อสังคมกระบวนการยุติธรรมหรือไม่อย่างไร ในระดับภูมิภาค ๔ ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ เพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ประชาชนผู้สนใจ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคธุรกิจ โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๒.๑ ข้อมูลจากผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ เจ้าหน้าที่กระทรวงยุติธรรม และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นๆ ในการประชุมของคณะทำงานด้านการยุติธรรม สิทธิมนุษยชน และธรรมาภิบาล ครั้งที่ ๒/๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๙ และครั้งที่ ๓/๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๒ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในภาคเหนือ วันเสาร์ที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส ถนนช้างคลาน จังหวัดเชียงใหม่

๒.๓ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วันเสาร์ที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ณ โรงแรมขอนแก่น ถนนพิมพิสุต จังหวัดขอนแก่น

๒.๔ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในภาคใต้ วันเสาร์ที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๙ ณ โรงแรมเจบี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

๒.๕ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการในภาคกลาง วันศุกร์ที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๙ ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒.๖ เอกสารจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานศาลยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม งานวิจัยของ รศ.ดร.กมลชัย รัตนสกาวงศ์ สำนักงานศาลยุติธรรม บทความของนายชวลิต โสภณวัต ผู้พิพากษาอาวุโส ศาลแพ่ง บทความของนายไชต สุตานันท์ ผู้พิพากษาศาลจังหวัดอุดรดิตถ์ บทความของนาย วีระพงศ์ สุดาวงค์ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะศาลอาญา และบทความของนายสุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย อุปนายกสภาทนายความ

๓. สภาพปัญหาและอุปสรรค

การนำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้ในศาลยุติธรรมทั้งระบบ ทำให้การเลื่อนคดีเพราะเหตุต่างๆ ลดน้อยลง หากแต่ยังผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เนื่องจากศาลจำเป็นต้องปรับวิธีการนัดความของศาลทั้งระบบ จากเดิมที่ผู้พิพากษาเคยนัดสืบพยานแต่ละครั้งห่างๆ กัน ต้องเปลี่ยนมาเป็นนัดสืบพยานทั้งคดีติดต่อกันทุกวันจนกว่าจะเสร็จ และผลการดำเนินการนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๔๔ เป็นต้นมา พบว่า การปรับระบบของศาลยุติธรรมเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องยังมีข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน ดังนี้

๓.๑ การนัดสืบพยานทั้งคดีติดต่อกันไปทุกวัน ทำให้คู่ความและผู้พิพากษาต้องหาวันว่างให้ตรงกันทุกฝ่าย บางครั้งทำให้คดีต้องรอลำดับพิจารณาคดีนานเกินไป ส่งผลให้คู่ความในคดีที่รอพิจารณาในลำดับถัดไปต้องรอนานเกินสมควร

๓.๒ คดีที่จะต้องรอการพิจารณายาวนานทำให้เกิดความกังวลใจแก่ผู้พิพากษาที่จะกำหนดนัดพิจารณาคดีต่อเนื่อง ผู้พิพากษาบางคนจึงหันไปใช้วิธีนัดแบบเดิมคือนัดซ้อนหลายคดีในวันเดียวกัน

๓.๓ การกำหนดนัดคดีสำคัญ เช่น คดีอาญาที่จำเลยต้องชัง หรือคดีที่ประชาชนให้ความสนใจก่อนคดีอื่นจะกระทำไต่ถาม ผู้พิพากษาจะไม่สามารถให้วันนัดคดีเหล่านี้ก่อน (ลัดคิว) เนื่องจากได้กำหนดนัดสืบพยานคดีอื่นๆ ที่เข้ามาก่อนคดีเหล่านี้ไปแล้ว

๓.๔ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ กระบวนการนำพยานมาศาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคล พนักงานอัยการต้องอาศัยบุคคลภายนอก เช่น พนักงานสอบสวนเป็นผู้ติดตามพยานมาศาล พยานส่วนใหญ่เป็นข้าราชการย้ายสถานที่ทำงานบ่อย ผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานมีที่อยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง อัตรากำลังพนักงานอัยการน้อยกว่าผู้พิพากษาในศาลนั้นๆ มาก จนเกิดปัญหาในการบริหารคดีของอัยการ ทำให้ต้องวิ่งรอกหลายบัลลังก์จากการที่ผู้พิพากษาหลายคดีนัดพิจารณาไว้ในวันเวลาเดียวกัน

๓.๕ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการมีความเห็นว่าไม่สามารถเปิดเผยสำนวนการสอบสวนให้แก่ฝ่ายจำเลยก่อนสืบพยานโจทก์แล้วเสร็จได้ เพราะเป็นความลับในขั้นตอนการพิสูจน์ความผิดของจำเลยนั้น แม้ทนายจำเลยจะได้แย้งว่า ขณะนี้กฎหมายกำหนดให้ทนายความเข้านั่งฟังการสอบสวนของพนักงานสอบสวนได้อยู่แล้ว จึงไม่เป็นความลับอีกต่อไปก็ตาม การไม่เปิดเผยสำนวนการสอบสวนทำให้ฝ่ายจำเลยไม่อาจกำหนดแนวทางต่อสู้คดีของตนได้ก่อนการสืบพยานโจทก์แล้วเสร็จ และขาดเวลาเตรียมตัวเพราะเป็นการพิจารณาคดีต่อเนื่อง

๓.๖ จากข้อมูลที่ปรากฏในคดีประเภทค้างพิจารณาเกิน ๓ ปีขึ้นไปนั้น พบเหตุขัดข้องที่ทำให้การพิจารณาต้องเนิ่นนานออกไป เช่น การขอเลื่อนคดีจากคู่ความ การขอส่งประเด็น การขอทำความตกลงกันและเหตุอื่นๆ แต่ไม่มีใครปรากฏบทบาทของผู้พิพากษาที่จะซักถามหรือทำให้ปรากฏถึงรายละเอียดที่ชัดเจนของเหตุนั้นๆ พอที่จะทำให้เห็นได้ว่าควรหรือไม่ควร อันที่จริงส่วนใหญ่ศาลจะอนุญาตให้คู่ความเลื่อนคดีด้วยเหตุต่างๆ ซึ่งทำให้เวลาพิจารณาคดีเนิ่นนานออกไป

๓.๗ สาเหตุการขอเลื่อนคดีมิใช่มาจากทนายความหรืออัยการเท่านั้น อันที่จริง มาจากทางอื่นด้วย ส่วนผลของการเลื่อนคดีนั้นมิใช่ว่าจะเป็นผลเสียแต่อย่างเดียว หากแต่โดยทั่วไปเป็นผลดีต่อคดีในทางที่ว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งๆ จะได้มีโอกาสสู้คดีโดยนำข้อเท็จจริงเข้าสู่ศาลได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ความเจ็บไข้ได้ป่วยก็ดี การที่พยานยังมาศาลไม่ได้ก็ดี ถ้ามองให้ลึกแล้วเป็นความจำเป็นซึ่งก้าวล่วงเสียมิได้ การให้คู่ความดำเนินคดีไปเองโดยไม่มีทนายความ หรือตัดพยานปากที่มาศาลไม่ได้ไปเลย โดยมองไม่เห็นถึงความจำเป็นของการขอเลื่อนคดี ก็จะไม่เป็นธรรมต่อคู่ความฝ่ายนั้นเป็นอย่างมาก จึงควรเปิดโอกาสให้มีการเลื่อนคดี มิฉะนั้นแล้วจะเป็นการตัดโอกาสของฝ่ายที่ขอเลื่อนไปเลย และอาจมีผลถึงแพ้คดีเลยก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามการขอเลื่อนคดีโดยไม่สมควร เช่น เป็นการประวิงคดีโดยทนายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่จริง แต่ศาลก็มีทางแก้ปัญหานี้ได้ หากข้ออ้างเป็นเท็จก็จะเข้าเกณฑ์ละเมิดอำนาจศาล

๓.๘ ศูนย์นัดความมีส่วนช่วยให้การนัดความเป็นไปได้ในวงกว้างและมองภาพในด้านกว้าง โดยยึดหลักความสะดวกของหลายๆ คดีรวมกัน แต่ศูนย์นัดความไม่มีกฎหมายรองรับและเป็นการล้มล้างอิสระและสิทธิของผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนไปในตัวด้วย เดิมเจ้าของสำนวนจะนัดความร่วมกับทนายหรืออัยการ โดยยึดหลักวันที่ให้ความสะดวกและความเหมาะสมแก่ทุกฝ่ายเป็นเกณฑ์ ดังนั้น หลายฝ่ายในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งผู้พิพากษาจำนวนมากจึงไม่เห็นด้วยกับการมีศูนย์นัดความ

๓.๙ ความไม่มีเอกภาพในการจัดระบบนัดพิจารณาคดีของศาล ศาลบางแห่งใช้ระบบนัดพิจารณาคดีแบบติดต่อกันทุกวัน แต่บางแห่งใช้ระบบนัดพิจารณาคดีล่วงหน้าโดยนัดห่างเป็นระยะ บางแห่งนำระบบนัดทั้งสองระบบมาใช้ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิพากษาแต่ละท่านได้ ทำให้ทั้งทนายความ อัยการ และคู่ความประสบปัญหาในการบริหารวันนัดของตนให้เป็นไปตามความต้องการของผู้พิพากษาแต่ละท่าน

๓.๑๐ ปัญหากฎหมายวิธีพิจารณาคดีความไม่สอดคล้องกับระบบพิจารณาคดีต่อเนื่อง โดยศาลจะเริ่มเปิดคดีด้วยการสอบถามคู่ความทั้งสองฝ่ายถึงจำนวนพยานบุคคลที่จะนำเข้าสู่สืบ จึงต้องยื่นบัญชีระบุพยานให้ครบถ้วน เพื่อจะได้ขอวันนัดสืบพยานฝ่ายตน ซึ่งในคดีอาญาฝ่ายจำเลยต้องแถลงต่อศาลว่าจะสืบพยานบุคคลใดบ้าง จำนวนกี่ปาก ทำให้เสียเปรียบในการต่อสู้คดี ทั้งที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๔ บัญญัติให้เป็นสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะแถลงเปิดคดีได้เมื่อฝ่ายโจทก์สืบพยานเสร็จ

ส่วนในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔๘ วรรคสอง บัญญัติให้ คู่ความในคดีแพ่งมีสิทธิยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมได้ตลอดเวลาภายใน ๑๕ วันนับจากวันที่มีการ สืบพยานครั้งแรก ทั้งนี้ โดยไม่ต้องแสดงเหตุผลพิเศษ และแม้จะพ้นกำหนดเวลา ๑๕ วันแล้ว คู่ความก็ยังมี สิทธิยื่นบัญชีระบุพยาน เพิ่มเติมได้อีก แต่ในระบบพิจารณาคดีต่อเนื่องศาลจะนัดสืบพยานโจทก์และ จำเลยติดต่อกันทุกวันทำการ ทำให้หมดโอกาสที่จะยื่นบัญชีพยานเพิ่มเติม

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๐ วรรคสอง บัญญัติให้คู่ความส่ง สำเนาเอกสารพร้อมกับการยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง หรือวรรคสาม การนัด พิจารณาคดีต่อเนื่องทุกวันทำการตั้งแต่นัดแรก อาจทำให้คู่ความนำบทบัญญัติของสองมาตราดังกล่าว มาเป็นช่องทางในการจู่โจมพยานหลักฐานกันในวันพิจารณาได้ ทำให้คู่ความอีกฝ่ายเสียเปรียบ

๓.๑๑ ปัญหาการไม่สามารถสืบพยานตามกำหนดนัด เพราะพยานไม่ไปศาล โดยเฉพาะใน คดีอาญาซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุม พนักงานสอบสวน แพทย์ผู้ตรวจพิสูจน์หรือข้าราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ในคดีที่จะต้องมาเบิกความเป็นพยาน ไม่สามารถมาศาลตามกำหนดนัด เพราะติดนัดการเป็นพยานในคดีอื่น หรือติดนัดภารกิจอื่นของทางราชการ การติดราชการเร่งด่วน การมีธุรกิจจำเป็น การเจ็บป่วย รวมตลอดถึง การเคลื่อนย้ายภูมิลำเนาหรือที่ทำงานของพยาน เป็นต้น

๔. การศึกษาวิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของการพิจารณาคดีต่อเนื่อง

ข้อดี

๑. คดีที่มีการกำหนดแนวทางการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ในเชิงบริหารที่คู่ความและศาลมีส่วนร่วม ในการกำหนดกรอบของงานและเวลาที่จะใช้ในการนั่งพิจารณาคดีด้วยกัน ความชัดเจนและโปร่งใสของการ ดำเนินคดีต่อไป คู่ความสามารถตรวจสอบกันเองได้โดยง่าย เป็นการใช้เวลาและทรัพยากรทั้งบุคคล วัสดุ และสถานที่อย่างมีคุณค่า คู่ความประหยัดค่าใช้จ่าย ประสิทธิภาพของการให้ความเป็นธรรมแก่ คู่ความในคดีย่อมมีมากขึ้น แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าพนักงานอัยการ ทนายความ หรือผู้พิพากษาในระหว่างการพิจารณาก็ตาม จะไม่ทำให้แนวทางของการดำเนินคดีต้องถูกกระทบไป

๒. มีความชัดเจนของระยะเวลาในการดำเนินคดี ทำให้การวางแผนการบริหารงานศาล การ ดำเนินคดีของทนายความและการวางแผนล่วงหน้าในส่วนของตัวความที่เกี่ยวกับคดีทำได้ง่ายและชัดเจนขึ้น ก่อนเริ่มการพิจารณาคดี ทุกฝ่ายจะทราบว่าพิจารณาจะเสร็จได้เมื่อใด ในส่วนของศาลทำให้สามารถ คำนวณผลงานของผู้พิพากษาได้ล่วงหน้า และวางแผนบริหารงานทางธุรการได้เหมาะสมแม่นยำ โดยเฉพาะในระบบการบริหารงบประมาณขององค์กรอิสระตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีศาลยุติธรรม รวมอยู่ด้วยนั้นจะวัดกันที่ผลความสำเร็จของงาน การของงบประมาณในปีถัดไปต้องมีตัวชี้วัดผลงานของ ปีงบประมาณที่ผ่านมา หากการพิจารณาคดีมีการวางแผนกำหนดแนวทางการพิจารณาคดีล่วงหน้าและ

มีระบบการควบคุมที่ได้ผล ย่อมเกิดตัวชี้วัดผลงานได้เร็ว ในเชิงบริหารอาจถือได้ว่าคดีเสร็จสิ้นเมื่อกำหนดแนวทางในการพิจารณาคดีแล้วเสร็จ

๓. การพิจารณาคดีที่มีการกำหนดกรอบของงานและเวลาไว้ล่วงหน้าเช่นนี้ ทำให้การควบคุมการพิจารณาคดีของศาลเปลี่ยนจากเชิงรับเป็นเชิงรุก เนื่องจากระบบปกติระหว่างนัดต่อกันไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าฝ่ายที่ค้างการพิจารณาอยู่จะต้องทำอะไรบ้าง และภายในระยะเวลาเท่าใด ผู้พิพากษาเองก็ไม่ทราบความพร้อมของคู่ความจนกระทั่งวันนัด เมื่อเกิดเหตุขัดข้องขึ้นจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย จึงเป็นการยากที่ผู้พิพากษาจะมีข้อมูลมากเพียงพอที่จะใช้ดุลพินิจในการสั่งเลื่อนคดีได้อย่างเหมาะสม แต่ในระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องทุกฝ่ายทราบดีว่าต้องทำงานให้เสร็จตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ การเตรียมความพร้อมจึงต้องทำแต่เนิ่นๆ การเร่งรัดการพิจารณาคดีของศาลก็ทำได้โดยง่าย หากไม่มีเหตุผลสมควร ศาลจะไม่อนุญาตให้ขยายกรอบเวลาออกไปอีกเท่านั้น ไม่ต้องคอยกำกับคู่ความอยู่ทุกนัดทั้งๆ ที่ยังไม่อาจกำหนดได้ชัดด้วยซ้ำไปว่าคดีจะสิ้นสุดได้เมื่อใด

๔. ลดความแออัดของพื้นที่ให้บริการในศาลไม่ว่าจะเป็นห้องพิจารณา พื้นที่ในตัวอาคารศาล ซึ่งส่วนใหญ่จะคับแคบอยู่แล้ว และบริเวณที่จอดรถ เป็นต้น เพราะศาลจะไม่นัดพิจารณาคดีในปริมาณที่เกินขีดความสามารถหรือไม่เหมาะสม ทำให้เวลาและสถานที่ของศาลสามารถเฉลี่ยให้บริการกับประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเหมาะสมมากกว่า

๕. หากสามารถกำหนดวันนัดได้ติดต่อกันทุกวันหรือไม่ทิ้งช่วงห่างกันมากเกินไป โดยเฉพาะพยานคนเดียวกันหรือข้อเท็จจริงเดียวกัน ควรให้มีความต่อเนื่องกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้วจะลดภาระในการเตรียมคดีทั้งของคู่ความและผู้พิพากษา เนื่องจากการนั่งพิจารณาคดีและการซักถามพยานล้วนแต่เป็นการนำสืบข้อเท็จจริงทั้งสิ้น ทั้งผู้ถาม ผู้เบิกความและผู้บันทึกคำเบิกความต้องใช้เวลาจำตลอดการพิจารณา หากระยะเวลามีความต่อเนื่องกัน ความจำในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาจะปะติดปะต่อเห็นภาพรวมของข้อเท็จจริงได้ง่าย ไม่ตกหล่นและไม่ลืม

๖. รัฐธรรมนูญกำหนดให้ศาลต้องนั่งพิจารณาคดีของคดีในชั้นอุทธรณ์ในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และองค์คณะส่วนใหญ่ของศาลชั้นต้น คือ ๒ คน หากไม่มีการกำหนดแนวทางการพิจารณาคดีที่มีกรอบเวลาไว้แล้ว ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะจะไม่สามารถบริหารเวลาของตนเองได้ เพราะไม่ทราบว่าต้องร่วมนั่งพิจารณาในแต่ละคดีไปนานเท่าใดและเมื่อใดบ้างจนเสร็จ หากผู้พิพากษาเป็นเจ้าของสำนวนในคดีอื่นอยู่ด้วยและต่างคนต่างนัดความคิดของตนไปจะเกิดการนัดซ้อนกันขึ้นได้ และจะหาวันว่างที่ลงตัวได้ยากระหว่างคู่ความกับศาล

๗. ศาลตอบคำถามประชาชนได้ว่าจะเสร็จการพิจารณาคดีเมื่อใดตั้งแต่เริ่มแรก ในยุคข้อมูลข่าวสาร สังคมต้องการการตรวจสอบข้อมูล และต้องการความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ ความไม่แน่นอนว่าคดีจะได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้น เมื่อใดนั้น ทำให้เกิดช่องว่างในสังคมมากมาย การประกอบธุรกิจหากเป็นคดีความกันขึ้น ไม่อาจคำนวณเวลาและค่าใช้จ่ายที่จะต้องเสียไปได้ชัดเจน ทำให้การวางแผนและตัดสินใจดำเนินการอย่างไรต่อไปทำได้ยาก สูญเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายที่ไม่อาจ

คำนวณได้ ที่จะลืมไม่ได้ คือ ความท้อแท้และหมดกำลังใจของคู่ความที่ต้องรอการตัดสินคดีที่ไม่มีกำหนดเวลาชัดเจน ทำให้เกิดความเคลงใจในระบบและมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ระบบการอำนวยความสะดวกของรัฐไปในทางลบอยู่เนืองๆ

ข้อเสีย

๑. คดีบางประเภทไม่มีข้อเท็จจริงซับซ้อน เช่น คดีอาญาในความผิดเล็กน้อยหรือคดีสืบประกอบคำให้การรับสารภาพของจำเลย คดีแพ่งที่ไม่มีข้อพิพาทยุ่งยาก คดีมโนสำเนา เหล่านี้ มีข้อเท็จจริงในคดีไม่ซับซ้อน พยานมีไม่มาก ใช้เวลาพิจารณาคดีน้อยอยู่แล้ว หากต้องมารอการนัดพร้อมจากศาลเพื่อกำหนดแนวทางการพิจารณาแล้วจะทำให้เสียเวลาแก่คู่ความมาก

๒. เป็นภาระแก่คู่ความในการเตรียมคดี เพราะเมื่อถึงกำหนดนั่งพิจารณาแล้ว ระยะเวลาในช่วงที่เหลือจะมีไม่มาก โอกาสจะเลื่อนคดีทำได้ยากและบางคดีเป็นการยากที่จะเตรียมคดีได้สมบูรณ์ไปหมดก่อนการพิจารณา โดยเฉพาะในคดีอาญาฝ่ายจำเลยที่จะนำสืบทำลายน้ำหนักพยานโจทก์นั้น ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงที่โจทก์จะนำสืบทั้งหมด อาจเตรียมคดีได้ไม่สมบูรณ์ บ่อยครั้งที่จำเลยอาจตัดสินใจไม่สืบพยานฝ่ายตนเลย หากเห็นว่าพยานโจทก์ไม่มีน้ำหนักที่ศาลอาจรับฟังลงโทษจำเลยได้ ซึ่งคู่ความเช่นนี้คงจะแถลงการณ์เตรียมคดีของตนต่อศาลก่อนไม่ได้มากนัก การกำหนดกรอบของงานไว้ก่อนอาจผูกมัดเกินไปและกรอบเวลาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าก็อาจเสียไปโดยใช้เหตุอีกด้วย

๓. การเรียงลำดับการพิจารณาอาจทำให้ระยะเวลาที่รออยู่นานส่งผลกระทบต่อความสดและความพร้อมของพยานหลักฐานที่ถูกทิ้งไว้เป็นเวลานานกว่าจะได้หยิบยกขึ้นมาในชั้นพิจารณา เช่น พยานบุคคลซึ่งรู้เห็นเหตุการณ์อาจถูกรบกวนจนเกิดเปลี่ยนใจหรือหลบหนีไปเสียก่อน วัตถุพยานอาจเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา เป็นต้น

๔. การใช้ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ทำให้คดีที่ฟ้องต้องใช้เวลาอีก ๑ ปี ถึง ๑ ปี ๖ เดือนกว่าจะเริ่มการสืบพยาน

๕. ในคดีอาญา หากจำเลยถูกขังอยู่ การเริ่มต้นสืบพยานชั้นนั้น ทำให้จำเลยต้องถูกขังเป็นเวลานาน ทั้งที่ท้ายที่สุด ศาลอาจพิพากษายกฟ้องโจทก์ หรือพิพากษาจำคุกจำเลยน้อยกว่าระยะเวลาที่จำเลยถูกขัง

๖. ในคดีที่โทษไม่หนัก การที่จำเลยต้องถูกขังระหว่างพิจารณานาน อาจทำให้จำเลยยอมรับสารภาพเพื่อได้รับโทษจำคุกในระยะเวลาอันสั้น แทนการต่อสู้คดี

๗. การเริ่มสืบพยานช้า อาจทำให้ผู้เสียหายหมดความสนใจที่จะทำให้จำเลยได้รับโทษ ทำให้ไม่ใส่ใจที่จะมาเป็นพยานในศาล ในคดีความผิดอันยอมความได้ การเริ่มสืบพยานช้า เป็นการบังคับให้ผู้เสียหายยินยอมตกลงรับค่าเสียหายจากผู้กระทำผิดมากกว่าที่จะรอการพิจารณาพิพากษาของศาล เมื่อเริ่มสืบพยานช้า พยานอาจย้ายที่อยู่ไปแล้วและยากในการติดตามพยาน อาจประสบปัญหาประสิทธิภาพในการติดตามพยานโดยพนักงานสอบสวน เช่น ไม่อาจตามพยานได้ พยานย้ายที่อยู่ การเริ่มสืบพยานช้าทำให้พยานหลงลืมการนัดพิจารณา เพราะระยะเวลานับจากพยานได้รับหมายศาลจนถึงวันนัดสืบพยาน

เป็นเวลานานมาก การเริ่มสืบพยานซ้ำ ส่งผลต่อความทรงจำเหตุการณ์ของพยาน และอาจทำให้ฝ่ายจำเลยมีเวลาซักท้วงหรือข่มขู่พยานให้กลับคำให้การ

๘. การนัดพิจารณาต่อเนื่องหลายวัน หากต้องเลื่อนการพิจารณาคดีนัดหนึ่งจะส่งผลให้ต้องยกเลิกนัดอื่นๆ และไม่อาจนำคดีอื่นมาพิจารณาแทนได้ ทำให้เสียเวลาการทำงานของศาล การเลื่อนการพิจารณาคดีนัดหนึ่งส่งผลให้ต้องยกเลิกนัดต่อมาดังกล่าว ส่งผลให้ศาลเลือกที่จะตัดพยานแทนการเลื่อนคดี ทั้งที่พยานนั้นอาจมีความสำคัญต่อผลของคดี พยานคู่ เมื่อพยานปากหนึ่งไม่มาศาล ศาลต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปต่อท้ายคดีอื่นซึ่งนัดไว้ก่อน ทำให้กว่าจะเสร็จคดีต้องใช้เวลาานาน เนื่องจากพยานปากหนึ่งพนักงานอัยการต้องซักถามเพียงคนเดียว การพิจารณาในแต่ละวันยาวนาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการซักถามเพื่อค้นหาความจริงจากพยาน คดีที่จำเลยไม่มีประกัน ศาลจะเร่งรัดให้เสร็จคดีภายใน ๖ เดือน หากมีการเลื่อนคดีและยังต้องให้เสร็จในเวลาดังกล่าว ส่งผลให้อัยการต้องเร่งทำคดี ทำให้เกิดการด้อยประสิทธิภาพในการค้นหาความจริง

๙. ศาลจะสืบพยานประเด็นเฉพาะวันจันทร์ ทำให้ศาลที่ส่งประเด็นต้องรอนานกว่าจะได้รับประเด็นคืน ศาลมักจะไม่อนุญาตให้ส่งประเด็นไปสืบพนักงานสอบสวนที่ถูกโยกย้ายไป ทำให้พนักงานสอบสวนผู้นั้นต้องเดือดร้อนเดินทางมาให้การที่ศาลเดิม อีกทั้งได้ค่าป่วยการพยานและค่าพาหนะไม่คุ้มกับการมาเป็นพยาน

๕. ความเห็นและข้อเสนอแนะของสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีความเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. การพิจารณาคดีต่อเนื่องแบบเว้นวรรคเป็นช่วง

ควรนัดพิจารณาคดีต่อเนื่องแบบเว้นวรรคเป็นช่วงๆ โดยเป็นการเว้นวรรคเป็นช่วงทุกสัปดาห์ เมื่อสืบพยานโจทก์เสร็จแล้วให้นัดสืบพยานจำเลยภายหลังไป ๑ เดือน โดยนัดเป็นช่วงๆ ทุกสัปดาห์เช่นกัน เพื่อให้แต่ละฝ่ายเตรียมคดีและเตรียมพยานได้ดี รวมเวลาพิจารณาคดีให้เสร็จภายใน ๒ - ๓ เดือน ในแต่ละวันควรนัดพิจารณาคดีสองคดี คดีหนึ่งในช่วงเช้า อีกคดีในช่วงบ่าย หากคดีใดเลื่อนก็ไม่ทำให้เสียวันนัดไปทั้งวัน

การพิจารณาคดีต่อเนื่องแบบเว้นวรรคเป็นช่วงมีข้อดีคือ หากเกิดอุปสรรคในการนัดพยานจะได้มีเวลาในการติดตามพยาน ซึ่งจะทำได้หากนัดพิจารณาคดีติดต่อกันทุกวัน การนัดแบบเว้นวรรคจะช่วยให้สามารถเลื่อนคดีได้ โดยศาลไม่ต้องตัดพยานโจทก์หรือจำเลยที่เป็นพยานสำคัญที่ไม่สามารถติดตามมาเบิกความตามนัด ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณามีความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย อนึ่ง การที่ในบางครั้งศาลจะเริ่มสืบพยานเมื่อล่วงเลยเวลานัดไปประมาณ ๑ ชั่วโมงนั้น เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนไม่อยากมาเป็นพยาน

๒. การปรับระบบงานเกี่ยวกับพยานและการนัด

เมื่อพยานมาตามนัด ศาลต้องสืบพยานให้ตรงตามที่นัดหมาย มิฉะนั้นจะทำให้ผู้มาเป็นพยานเสียเวลา เมื่อนัดแล้วต้องสืบให้เสร็จ มิใช่มีคดีอื่นๆ มาแทรกจนทำให้เวลาไม่พอและต้องเลื่อนไปสืบพยานในวันหลัง เจ้าหน้าที่ควรมีหนังสือแจ้งให้พยานทราบว่าจะต้องเตรียมตัวอย่างไร ควรมีการแนะนำพยานก่อนมาศาล เพราะหากพยานไม่รู้เรื่องก็จะเสียเวลาของพยานโดยเปล่าประโยชน์ ส่วนการส่งประเด็นไปสืบพยานที่ศาลอื่นนั้น ควรมีค่าพาหนะเดินทางของพยานที่เหมาะสม

ควรมีการพัฒนาทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการนัดและการเลื่อนคดีลดลง ควรมีการศึกษาเพื่อลดคดีที่ค้างพิจารณาเป็นเวลานาน และควรมีการพัฒนาระบบนัด ตลอดจนการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การกำหนดนัดของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพไม่ต้องรอนาน

๓. การปล่อยชั่วคราวจำเลยในคดีอาญา

กรณีจำเลยถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากเกิดความล่าช้าในการนัดสืบพยาน ศาลควรพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจำเลยให้มากที่สุด เว้นแต่จำเลยมีพฤติการณ์พิเศษจึงไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แต่กระนั้นควรนัดคดีให้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยค่านึงว่าจำเลยผู้ถูกขังควรได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

๔. การเลื่อนพิจารณาคดี

พยานบางคนมีความจำเป็นมาศาลไม่ได้และหากเป็นพยานสำคัญศาลสมควรที่จะอนุญาตให้มีการเลื่อนคดีได้ หรือบางกรณีพยานเป็นพยานสำคัญและถูกข่มขู่หรือจ้างวาน หรือไม่ยอมมาเป็นพยานเพื่อความเป็นธรรม สมควรให้มีการเลื่อนคดีเพื่อคู่ความจะพยายามนำพยานดังกล่าวมาเบิกความให้ได้ ควรเน้นประโยชน์แห่งความยุติธรรม มิใช่มองแต่ให้คดีเสร็จเร็วเท่านั้น

๕. การประชาสัมพันธ์ระบบการพิจารณาคดี

ควรมีการประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก เพื่อให้ประชาชนทั่วไป เกิดความเข้าใจในระบบการพิจารณาคดีที่ศาลยุติธรรมได้นำมาใช้ ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับจากประชาชนและสังคม